

УДК 37.026.6

РОЗВИТОК ДРІБНОЇ МОТОРИКИ ЯК ЗАСІБ ВИПРАВЛЕННЯ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ

Г.І.Радіонова,

Новогорівський опорний заклад

загальної середньої освіти I-III ступенів

Токмацької районної ради Запорізької області

Про особливу роль дрібної моторики в мовленнєвому розвитку дітей знають усі. Завдяки розвитку дрібної моторики дитина навчається досліджувати, порівнювати, класифікувати речі й, таким чином, краще пізнає світ, у якому живе. В статті надані рекомендації та ігрові завдання, які покращують мовлення дітей за допомогою розвитку дрібної моторики.

Ключові слова: дрібна моторика, пальці рук, порушення мовлення, технологія особистісно-орієнтованого навчання, розвивальні ігри.

Постановка проблеми.

Останнім часом все частіше спостерігаються відставання в розвитку моторної функції дрібних м'язів пальців рук у дітей. Внаслідок низки причин це явище стає проблемою, особливо в закладах, де виховуються та навчаються діти з дефектами мовлення й із затримкою психічного розвитку. Учені-дослідники підтвердили тісний зв'язок розвитку м'язів руки дитини з розвитком її мови й мислення. Високий рівень сформованості дрібної моторики дитячих пальців забезпечує також достатній рівень пам'яті, уваги, уяви, мовлення, розвитку інтелекту й готує руку до письма. Оволодіння ж самою технікою написання букв вимагає складної роботи дрібних м'язів руки, а також розвиненої слухової уваги та зорових аналізаторів.

Розвиток дрібної моторики – це необхідна умова повноцінного розвитку дитини, її готовності до шкільного навчання, опанування писемних та зображувальних навичок. Важливо, якщо дрібна моторика удосконалюється з одночасним розвитком мовленнєво-мисленнєвої діяльності, вихованням моральних якостей особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Взаємозв'язок загальної та дрібної моторики з мовленням та мисленням підтверджений дослідженнями видатних учених, зокрема В.М. Бехтерева, І.П.Павлова, А.А.Лурія, А.А.Леонтьєва та ін.. На основі досліджень проведених Л.Фоміною, та обстеження значної кількості дітей було виявлено, що мовленнєвий розвиток буде нормальним за умови відповідності розвитку моторики пальців рук віку дитини. Це пов'язано з тим, що зони мовлення та дрібної моторики у корі головного мозку знаходяться поруч. Науковці довели: чим вища рухова активність дитини, тим краще розвивається її мовлення та мислення. Ось чому дитина, зосереджено малюючи, пишучи допомагає собі, мимоволі висовуючи язик. І навпаки, не знаходячи слів, починає активно допомагати собі, жестикулюючи руками. [1, с. 23].

Дитина пізнає світ передусім за допомогою органів чуття: розглядає його та прислухається до розмаїття звуків, досліджує на дотик, на смак, на запах. Взаємодія з оточенням неможлива без рухової діяльності дитини. Чим більше вона рухається, тим активніше її пізнавальна діяльність, тим повніший та інтенсивніший її розвиток.

У дитинстві, коли активно формуються мовленнєві зони, надзвичайно важливий вплив на їхній подальший розвиток мають імпульси, що надходять від пальців рук до кори головного мозку та стимулюють мовленнєву й розумову діяльність. [3, с. 40]. Саме руки дитини, вивчають і обстежують предмети:

- дотик дозволяє переконатися в наявності в предмета температури, вологості тощо;
- постукування дає можливість одержати інформацію про властивості матеріалів;
- тримання в руках будь-якого предмета допомагає виявити багато цікавих властивостей: вага, форма, особливості поверхні;
- натискання дає можливість визначити, м'який предмет або твердий, з якого матеріалу зроблений;
- обмацування, погладжування дає можливість визначити властивості поверхні.

Процес психічного розвитку відбувається за умови високої рухової активності дітей. При регулярному виконанні перехресних рухів утвориться велика кількість нервових волокон, що пов'язують півкулі головного мозку і сприяють розвитку вищих психічних функцій.

Ще більше прості рухи кистей допомагають зняти загальне напруження, що сприяє покращенню вимови звуків, побудові логічно правильних, семантично зв'язних висловлювань.

Формування правильної вимови у дітей – це складний процес. Дитині потрібно навчитися управляти своїми органами мовлення, сприймати звернене до неї мовлення, здійснювати контроль за мовленням оточуючих та власним. У роботі з дітьми, які мають порушення мовлення значну увагу необхідно приділяти розвитку функцій дрібних м'язів рук. Рухи рук взаємопов'язані з мовленням, вони є одним з факторів його формування. Рухи пальців рук стимулюють розвиток центральної нервової системи і прискорюють розвиток мовлення дитини.[4, с. 45].

У системі корекційно-відновлювальної роботи для дітей з порушенням мовлення дошкільної та початкової ланки освіти я приділяю значну увагу

формуванню точних диференційованих рухів пальців рук, використовуючи різні види вправ, нескладні цікаві завдання та ігри, спрямовані на вдосконалення рухів пальців. Для того, щоб робота з розвитку ручної моторики була ефективною, цілеспрямованою, дотримуюсь ряду таких вимог:

- робота повинна бути систематичною і постійною;
- робота повинна відповідати загальномоторного, психічного розвитку;
- робота повинна відповідати віковим вимогам;
- робота повинна приносити дитині радість.

Саме тому тренування пальців рук, розвиток дрібної моторики – необхідний стимул інтенсивного розвитку мовлення дитини, і воно набуває особливого корекційного значення в роботі з дітьми. Різноманітні вправи та завдання для пальчиків не тільки сприяють розвитку мовлення та інтелектуальних здібностей дитини, а й допомагають організовувати діяльність дитини впродовж дня, привернути увагу, розвеселити, забезпечити психологічний комфорт.

Мета статті: виправлення мовленнєвих порушень у дітей за допомогою розвитку дрібної моторики.

З самого раннього віку необхідно починати роботу з розвитку дрібної моторики. Уже з дитинства можна виконувати масаж пальчиків, впливаючи тим самим на активні точки, пов'язані з корою головного мозку. У ранньому та молодшому дошкільному віці необхідно виконувати прості вправи, які супроводжуються віршованим текстом, не забувати про розвиток елементарних навичок самообслуговування: застібання та розстібання гудзиків, зв'язування шнурків. У старшому дошкільному віці робота з розвитком дрібної моторики та координації рухів руки має стати важливою частиною підготовки до школи.[4, с. 45].

Виклад основного матеріалу.

Дрібна моторика – це сукупність скоординованих дій м'язової, кісткової та нервової системи людини, часто в поєднанні із зоровою системою у виконанні дрібних, точних рухів кистями і пальцями рук.

Для розвитку дрібної моторики рекомендуються такі ігрові вправи:

- «стисни та помацай»;
- розкладання та складання розбірних іграшок (матрьошок, пірамідок, кубиків тощо);
- обведення за контуром;
- ліплення з пластиліну, тіста, глини;
- малювання пальчиками по піску, манці, борошну тощо;
- складання мозаїки, конструктора;
- нанизування намистин;
- складання візерунків з лічильних паличок;
- вирізання ножицями по контуру;
- намотування ниток на клубок, катушку;
- складання кумедних картинок з дрібних намистинок, зерен;
- пальчикові ігри. [2, с. 24].

Щоб сприяти розвитку пальців рук і тим самим розвивати мовлення дитини, можна використовувати такі завдання.

Ігри з м'ячем. Ігри з м'ячем мають особливу цінність для дитини. Вони розвивають спритність, координацію рухів, швидкість реакцій і окомір. Вони також впливають на його емоційний стан. Малюк вчиться спілкуватися з іншими людьми через гру. Поступово він розуміє, що таке правила. А це важливо для подальшої соціальної адаптації. Граючи з м'ячем, дитина виконує багато різних рухів: бере його до рук, носить, катає, кидає, ловить. Простіше кажучи, заняття з м'ячем можна назвати комплексними.

Ліплення із різних матеріалів (тісто, пластилін, глина). Окрім очевидного творчого самовираження, дитина розвиває гнучкість і рухливість пальців. Ліпити з пластиліну можна починати вже у два роки, головне – добирати доступні завдання і не забувати мити руки дитині.

Ванни з крупами. Нехай дитина занурює руки у крупи, перебирає перемішані горох і квасоллю, а потім і дрібніші крупи, пересипає їх з однієї посудини в іншу, розтирає в руках. Така ванна сприятиме розвитку координації пальчиків.

Мозаїка. Під час складання різноманітних ігор-мозаїк поліпшується дрібна моторика рук малюка, розвиваються кмітливість і творчі здібності.

Ігри-шнурування розвивають сенсорно-моторну координацію, дрібну моторику рук, просторове орієнтування, сприяють розумінню понять «вгорі», «внизу», «праворуч», «ліворуч», формують навички шнурування (шнурування, зав'язування шнурка на бант), сприяють розвитку мовлення, розвивають творчі здібності.

Ігри з гудзиками та намистинками. Нанизування на нитку намистинок, застібання гудзиків, перебирання пальцями намиста – прості й корисні вправи для розвитку дрібної моторики рук.

Пазли. Яскраві картинки розвивають увагу, кмітливість, зір і дрібну моторику рук.

Катання долонькою дерев'яних і гумових м'ячиків по рівній поверхні. Таке заняття масажує долоні та поліпшує координацію рухів кисті.

Ігри з прищіпками. Чипляння прищіпок до картонних кружечків чи інших предметів розвиває дрібну моторику трьох основних пальців руки: великого, вказівного й середнього.

Плескання в долонні тихо і голосно в різному темпі. Можна тарабанити, постукувати всіма пальцями обох рук по столу.[4, с. 47].

Роботу з розвитку дрібної моторики слід проводити регулярно, адже саме тоді буде досягнуто вагомого ефекту від цих спеціальних вправ. Завдання з розвитку рухів пальців повинні давати дитині радість, а не спричиняти перевтомлення. Велике значення в цих іграх-вправах має текст. Він має бути веселим, доступним для дітей певного віку. Необхідно пояснювати значення певних рухів чи положень пальців, зацікавлювати сприятливий емоційний настрій.

Список використаних джерел:

1.Мельник О.Л., Вправні рученята. Розвиток дрібної моторики рук дітей із порушеннями усного та писемного мовлення / Мельник О.Л. // Науково-методичний журнал «Логопед». – 2018.- № 7.(91). – С.22.

2.Райчук М., Посохова І.Домашній логопед. Ефективний курс для занять з дітьми / М.Райчук, І Посохова. – Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2010. – 128 с.

3.Самійлик С.Л. Розвиток дрібної моторики в дітей із мовленнєвими порушеннями за допомогою природного матеріалу / Самійлик С.Л. // Науково-методичний журнал «Логопед». – 2014.-№ 3.(39). – С.40.

4.Тараненко В.М. Чарівні пальчики. Вправи та ігри на розвиток координації мовлення та рухів / Тараненко В.М. // Науково-методичний журнал «Логопед». – 2017.-№8.(80). – С.45.

РАДИОНОВА Г.И. РАЗВИТИЕ МЕЛКОЙ МОТОРИКИ КАК СРЕДСТВО ИСПРАВЛЕНИЯ НАРУШЕНИЙ РЕЧИ У ДЕТЕЙ.

Про особенную роль мелкой моторики в речевом развитии детей знают все. С помощью развития мелкой моторики ребёнок учится исследовать, сравнивать, классифицировать вещи и, таким образом, лучше познаёт мир, в котором живёт. В статье предоставлены рекомендации и игровые задания, которые улучшают речь детей с помощью развития мелкой моторики.

Ключевые слова: мелкая моторика, пальцы рук, нарушение речи, технология личностно-ориентированного обучения, развивающие игры.

RADIONOVA G.I. DEVELOPMENT OF FINE MOTOR SKILLS AS A MEANS OF CORRECTING CHILDREN'S SPEECH DISORDERS.

Everybody knows about a special role of fine motor skills in the speech development of children. Through the development of fine motors skills a child can learn to explore, to compare and to classify things, so knows the world better, where this child lives. There are recommendations and game tasks in this article that improve children's speech through the development of fine motors skills.

Key words: fine motors skills, fingers, speech disorders, technology-oriented learning, educational games.